

Motion till riksdagen

1989/90:Jo13

av Pär Granstedt (c)

med anledning av prop. 1989/90:90 om forskning

Regeringen föreslår att en professur i försöksdjursvetenskap inrättas vid Sveriges lantbruksuniversitet. Försöksdjursvetenskap har i sin traditionella skepnad uppfattats och fungerat som en servicevetenskap för dem som använder försöksdjur i forskning och annan verksamhet. I den funktionen har den säkerligen varit positiv och har utan tvivel bidragit till både en minskad försöksdjursförbrukning och ett minskat lidande för djuren.

I Sverige tycks inte särskilt många forskare i egentlig mening hittills ha engagerat sig i försöksdjursvetenskap. Det tycks huvudsakligen vara veterinärer och annan försöksdjurspersonal som förkovrar sig i den. Det är av flera skäl inte bra att så få forskare ägnat den någon djupare uppmärksamhet. Dels kan okunskap om de rön som kommit fram leda till sämre djurförsök och sämre behandling av djuren, dels kan hela forskningsfältet bli teoretiskt utarmat.

Man kan naturligtvis ha olika meningar om värdet och effekterna av en professur i försöksdjursvetenskap. Det är viktigt att den inte blir en rent "teknisk" professur. Man kan jämföra med den nyinrättade professuren i polisforskning, som ingalunda är en professur i vapentechnik eller batongföring – hur viktigt detta än är – utan som har en vidare social och teoretisk syftning. På liknande sätt menar vi att en professur i försöksdjursvetenskap måste ta ett tvärvetenskapligt grepp på hela djurförsöksproblematiken.

Det finns en rad frågor som det vore angeläget att belysa ur vetenskaplig synpunkt. Övergripande frågeställningar, som hittills rönt ringa intresse i forskningssammanhang, är t.ex. vilken betydelse djurförsök har haft för framgångsrik behandling av människosjukdomar, vilken roll tester på djur spelar i förhållande till kemiindustrins intressen kontra samhällets intresse av att minimera riskerna med användning av farliga kemikalier, vilka alternativen till djurförsök är, när begreppet vidgas till att omfatta alternativa åtgärder som kan komma både människor och djur till godo osv. Ett annat, synnerligen jungfruligt forskningsområde är studium av vilka faktorer som har betydelse för en djurindivids psykologiska välbefinnande. Endast etologin, som är en beteendevetenskap, har närmast sig detta område, medan behaviorismen, en gren inom den experimentella psykologin, ser djuren som objekt och i första hand studerar djur för att förstå människors beteende.

Det finns således flera infallsvinklar inför en förstärkning av forskningen inom området. Frågan är om det är försöksdjur eller djurförsök som ska stu-

deras. Här ligger en definitionsmässig skillnad. En tänkt professur i försöksdjursvetenskap, såsom den beskrivs i SLU:s förslag till regeringen, innebär inget nytänkande. En förfining (refinement; ett av de tre R:en som det talas om inom området alternativa metoder) inom området med hjälp av rön som en sådan professur skulle frambringa behöver varken leda till färre djurförsök eller minskade fysiska och psykiska påfrestningar för djuren.

Det kan vara intressant att jämföra med vad som hänt utomlands. Det finns några nya professurer i England och Holland, som inrättats som en direkt reaktion på den moderna djurförsökskritiken. Vid universitetet i Cambridge finns en professur i "animal welfare" (djurskydd), som innehas av en etolog med specialisering på nötkreatur. Vid University of Birmingham Medical School finns en professur i Biomedical Sciences & Ethics (biomedicinsk vetenskap och etik). I Holland finns en professur som bl.a. finansierats av en djurskyddsstiftelse, som är betitlad "animal research problems" (problem i djurförsöksforskning). Etik, historia och alternativa metoder är områden som faller inom professuren. En personlig professur i "relations between man and animal" (relationer människa-djur) finns också.

Med hänsynstagande till återkommande önskemål om att djurförsökens vetenskapliga värde undersöks liksom möjligheterna för utveckling av olika typer av alternativa metoder, finns anledning att anlägga ett tvärvetenskapligt perspektiv. En resursförstärkning genom samarbete mellan naturvetenskap och humaniora, kanske organiserat i ett centrum för forskning om djurförsöks- och djurfrågor, vore mest fruktbart och på sikt intressantast. Exempel på olika vetenskapsgrenar som är av intresse inom området är etologi, djurpsykologi (en helt ny disciplin), vetenskapsteori, djurförsöksetik (också ny, önskvärd disciplin) och sociologi. Dessutom tillkommer medicinska och biologiska discipliner, om ett sådant tvärvetenskapligt arbete skulle etableras. En professur i försöksdjursvetenskap inom denna ram skulle fylla en helt annan funktion än den mer djurförsökstekniska som regeringen förefaller att ha tänkt sig.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen beslutar inrätta en professur vid Sveriges lantbruksuniversitet i försöksdjursvetenskap med tvärvetenskaplig karaktär och en inriktning mot djurskydd och åtgärder för att minska användningen av djurförsök.

Stockholm den 20 mars 1990

Pär Granstedt (c)